

PÖYTÄKIRJA**Tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmän (TIETOKEKO) 19. kokouksesta**

Aika: Tiistai 1.10.2019 klo 13:03 – 15:41
Paikka: Säätytalo, huone 13, Snellmaninkatu 9–11

Läsnä:

Anna-Maija Karjalainen, ICT-johtaja, VM, puheenjohtaja
Ari Uusikartano, tietohallintojohtaja, UM
Sami Kivivasara, yksikön päällikkö, VM
Tarmo Maunu, tietohallintojohtaja, OM
Antti Vertanen, tietohallintojohtaja, MMM
Tapio Aaltonen, tietohallintojohtaja, SM
Irja Peltonen, tietojohdaja, VM
Kalervo Koskimies, erityisasiantuntija, OKM
Sirpa Alitalo, teollisuusneuvos, TEM
Tuomo Pigg, neuvotteleva virkamies, VNK (Max Hambergin sijaisena)
Mika Vuorinen, erityisasiantuntija, LVM (Jussi Luomajärven sijaisena)
Tiina Salminen, erityisasiantuntija, STM (Minna Saarion sijaisena), Skypen kautta

Sihteerit:

Jaakko Poikonen, erityisasiantuntija, VM, pääsihteeri

Esittelijät:

Paavo Laakso, kehityspäällikkö, VRK
Antti Jakobsson, projektipäällikkö, Maanmittauslaitos

Pysyvät asiantuntijat:

Maria Nikkilä, yksikön päällikkö, VM

Poissa:

Max Hamberg, toimialajohtaja, VNK
Jukka Litmanen, tietohallintojohtaja, YM
Ari Apilo, tietohallintopäällikkö, eduskunnan kanslia
Teemu Anttila, tietohallintojohtaja, PLM
Jussi Luomajärvi, hallintojohtaja, LVM
Minna Saario, johtaja, STM
Aku Hilve, yksikön päällikkö, VM

1) Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Anna-Maija Karjalainen avasi kokouksen klo 13:03.

2) Edellisen kokouksen pöytäkirja

Päätös: Hyväksyttiin pöytäkirja.

3) Hankesalkun tilannekatsaus

TIETOKEKO:n jäsenet sekä kehityspäällikkö Paavo Laakso, VRK

Uusi hankesalkku otetaan käyttöön 2.10., minkä vuoksi vanhaan hankesalkkusovellukseen ei tällä hetkellä pääse sisään. Kun uuden hankesalkkujärjestelmän kehitys on edennyt pidemmälle, hankesalkkuun on mahdollista lisätä uusia ominaisuuksia.

Paavo Laakso esitteli hankesalkun tilannekuvan. Tällä hetkellä 30 hanketta on esisuunnittelu- tai suunnitteluvaiheessa ja 117 hanketta toteutus- ja päättämisenvaiheessa. Poikkeamaseurannan perusteella 20 hanketta vaatii erityishuomiota.

Tuotiin esiin poimintoja eri tilassa olevista hankkeista eri hallinnonaloilta. Esimerkiksi TEM:ssä on monia kilpailutusvaiheessa olevia hankkeita merkittynä ei tiedossa -kategoriaan. OM:ssä taas on suunnitteilla-tilassa hankkeita, jotka ovat olleet jo pitkään käynnissä. Hankepäällikköjä on pyydetty päivittämään hankkeiden tiedot oikeiksi. Verohallinnossa suunnitteilla-tilaisiksi on merkitty sellaisia hankkeita, joihin ei ole saatu rahoitusta.

Poikkeamahankkeista käytiin lyhyt kommenttikierros.

- MMM:ssä on ollut ASREK-hankkeessa aikatauluhaasteita ja muutamissa muissa hankkeissa esimerkiksi resurssipulasta johtuvia poikkeamia projektisuunnitelmasta.
- STM:ssä poikkeamat johtuvat pääasiassa siitä, että hankkeet ovat seisahtuneissa sotien kaatumisen vuoksi.
- TEM:in hankkeiden poikkeamat johtuvat komissiolta tulleista uusista toiveista hankkeiden vanhan ohjelmakauden toteutukseen.
- VM:ssä näkyy punaisella PRH:lle siirtynyt Verohallinnon hanke, jonka raportointi ei ole vielä ajan tasalla. Tullin hankkeiden poikkeamat johtuvat tullauksen kokonaisuudistuksen siirtymisestä ja suunnittelu ympäristön muutoksesta.
- VNK:n VAHVA-hankkeessa on samat haasteet kuin ennenkin.

Keskustelu:

- Kysyttiin mahdollisuudesta saada tietoa hankkeiden pitemmän aikavälin poikkeamatrendeistä. Tällä hetkellä tällaista tietoa ei ole koottuna eikä aineistosta välttämättä ole mahdollista tehdä selkeitä johtopäätöksiä, vaikka se koottaisiinkin.
- On erittäin tärkeää saada salkku ajan tasalle, sillä myös hallitusohjelmaa toimeenpanevat hankkeet on tarkoitus viedä hankesalkkuun (digihankkeiden lisäksi myös tulevaisuusinvestointeihin liittyvät hankkeet).

- Hankkeista on tärkeää raportoida TIETOKEKO:lle myös sellaisissa tapauksissa, joissa hankkeen ohjausryhmä on jo hyväksynyt poikkeaman.

Päätös: Paavo Laakso toimittaa TIETOKEKO:lle linkin uuden hankesalkkupalvelun ohjeisiin. Jaakko Poikonen varmistaa, että hankesalkkuohjeita kaipaaville on VM:n sivuilla ohjeistus siirtyä VRK:n sivuille, josta löytyy käyttöohjeen lisäksi päivitetty käyttöpolitiikka.

Hanke-esittelyt kahdelta hallinnonalalta

UM: kansallisen viisumijärjestelmän uudistaminen

Tietohallintojohtaja Ari Uusikartano, UM

Viisumijärjestelmän uudistamishankkeessa lähdetään liikkeelle kahden pilottiedustuston kautta (Lontoo ja Ankara).

Uusi järjestelmä on Solitan toteuttama ja sijaitsee Huoltovarmuusdatan konesalissa. Kansalliset liittymäraja- ja siirretään johonkin valtion ympäristöön Tieto Oy:n konesaleista. Järjestelmää käyttää UM:n lisäksi myös SM. Koska SM toimii Tuve-ympäristössä, käytössä on haasteita.

Myös EU-Lisa -viraston omistamien järjestelmien joukkoon on tulossa uusia järjestelmiä, jotka ovat kytköksissä toisiinsa ja tukeutuvat yhteisiin taustajärjestelmiin.

Kun kehitetään samaan aikaan sekä kansallista että EU:n järjestelmää, ilmenee väistämättä vaikutuksia viisumijärjestelmään. Tällöin kansalliseen järjestelmään tehtävät muutokset ovat sidoksissa EU:n aikatauluihin. Lisäksi muutokset on sovitettava Tuve-ympäristöön. Käyttöönotto tapahtuu maaliskuussa 2020.

MMM/MML: paikkatietoalusta

Projektipäällikkö Antti Jakobsson, Maanmittauslaitos

Paikkatietoalusta-hankkeella saavutettavat hyödyt voivat olla jopa 13 mrd. euroa, sillä paikkatiedot ovat mukana monessa ekosysteemissä. Eri toimijoille halutaankin tarjota hankkeen kautta mahdollisuudet hallita paikkatietoa omissa ekosysteemeissään.

Laadunhallinta ja paikkatiedon elinkaaren hallinta ovat keskeisiä asioita hankkeessa. Palveluketjuja halutaan nopeuttaa ja käyttäjälle tarjotaan mm. mahdollisuus hyödyntää aina tuoreinta versiota paikkatiedoista. Myös tiedon löydettävyyden ja käytettävyyden eteen on tehty paljon työtä.

Seuraavana askeleena on rakennusten ja osoitteiden perusparannusohjelma. Tiedot on tehtävä yhteensopiviksi ja sitä kautta tehokäyttöön, jotta saadaan hyötyjä aikaiseksi. Osoitetietojen tulisi olla VTJ:ssä ja kunnissa identtisiä. Tällä hetkellä niiden tiedot poikkeavat toisistaan 17 %:n verran.

Marraskuun lopulla julkaistaan Osoitehaavi-sovellus, johon jokainen voi käydä itse viemässä tietoja rakennusten sisäänkäynneistä ja kulkupisteistä.

Paikkatietopoliittinen selonteko hyväksyttiin edellisellä hallituskaudella. Nyt budjettiriihestä saatiin 1,5 milj. rahoitus yhdelle vuodelle ja saman verran optiota

kahdelle seuraavalle vuodelle. Lisärahoitustarve paikkatietoalustan viisivuotiselle ohjelmakaudelle on 12 milj. euroa.

Keskustelu:

- Kysyttiin paikkatietoalusta-hankkeen merkityksestä yksityiseen liiketoimintaan. Jakobssonin mukaan Paikkatietoalusta on rakennettu erityisesti julkisen hallinnon tarpeisiin. Hyötyanalyysin perusteella yksityinen sektori saa hyötyjä esimerkiksi logistiikassa, navigaatioissa, vakuutussektorilla ja finanssialalla. Julkisen hallinnon toteutuksien kautta myös yksityiselle sektorille syntyy liiketoimintaa.
- Strateginen tietovaranto ja tiedon avoin hyödynnettävyys aiheuttavat turvallisuusriskejä. Jakobsson kertoi kuitenkin, että turvallisuusnäkökulmasta on tehty hankkeessa erillinen selvitystyö. Hankkeessa tiedostetaan, että joudutaan tasapainoilemaan avoimen tiedon ja turvallisuuden välillä.
- Paikkatieto liittyy myös TEM:n Luvat- ja valvonta -hankkeeseen, jonka yhteydessä tarkastellaan tiedon julkisuutta.
- Ei ole mielekästä, että pienet kunnat kokoavat itsenäisesti paikkatietoja.
- Automaattinen liikenne ja väylät: laserkeilauksen kautta paikkatiedot ovat jo nyt yrityksillä varsin hyvin tiedossa.

Päätös: Merkittiin hankkeista saadut opit tiedoksi ja evästykseksi hallinnonaloille.

4) Hankesalkun katseluoikeuksien laajentaminen

Yksikön päällikkö Maria Nikkilä, VM ja kehityspäällikkö Paavo Laakso, VRK

TIETOKEKO linjasi 19.6. pidetyssä kokouksessaan, että hankesalkun hankkeisiin myönnetään kaikille käyttäjille avoin katseluoikeus, mutta konsulttien käyttöoikeudet poistetaan.

Tämän jälkeen STM ja Valtori ovat ilmaisseet eriävät näkemyksensä päätöksestä. STM:ssä konsultteja on käytetty hankesalkun raportointitiedon keräämisen ja hankesalkun päivittämisen. Lisäksi konsultit ovat toimineet STM:ssä hankesalkun pääkäyttäjinä. Valtorissa taas huomattavassa osassa (35:ssä) hankkeista projektipäällikkönä toimii ulkopuolinen konsultti. Suurin osa konsulteista toimii hankesalkussa pääkäyttäjäoikeuksin.

JulkICT:n jory käsitteli saadun palautteen pohjalta asiaa 19.8. ja päätti, että hankesalkun näkymät avataan uuden salkun käyttöönoton yhteydessä ja asia tuodaan uudestaan TIETOKEKO:n käsittelyyn.

Maria Nikkilä esitteli ratkaisuvaihtoehdot ilmenneeseen ongelmaan:

- A. Näkymät pidetään avoimina ilman rajasmahdollisuuksia
- B. Tehdään katseluoikeuksiin rajasmahdollisuus.
- C. Tehdään projekteihin rajasmahdollisuus.
- D. Poistetaan konsultit käyttäjistä kokonaan.

Keskustelu:

- Voisiko rajauksen toteuttaa siten, että suunnitteluvaiheessa konsultit näkisivät vain omat projektinsa?
- Vastuukysymys: konsulttien toimeksiantaja vastaa joka tapauksessa kokonaisuudesta.
- Projektikohtainen näkyvyys on hyväksyttävää, mutta konsulttien toimiminen pääkäyttäjinä muodostaa riskin. Näistä lähtökohdista vaihtoehto B on paras.

- Mikäli hankkeelle haetaan VM:n rahoitusta, sen kustannukset on lisättävä hankesalkkuun jo suunnitteluvaiheessa. Tämä seikka on huomioitava katseluoikeuksista linjattaessa.
- Ei-julkinen tieto on pystyttävä suojaamaan. Olisi järkevintä, että hanke rajaisi itse näkyvyyttä. Tällöin vaihtoehto C olisi paras.
- Laajemmat katseluoikeudet parantavat hankesalkun tietojen hyödyntämistä. Konsultti-roolin katseluoikeudet voisi rajata siten, että konsultti näkee oman hallinnonalansa tiedot, mutta ei muiden hallinnonalojen rahoitustietoja.
- Riskienhallinta- ja tilannekuvatietojen avoimuus on hyvä lähtökohta, mutta konsulteille ei pidä sallia pääsyä euromääräisiin tietoihin.
- Hankesalkussa on myös paljon ei-julkista valmisteluaineistoa (mm. budjettitietoja) hankkeen eri vaiheista. Myös suunnittelutiedon paljastuminen voi olla riskialtista. Siksi tarvitaan ominaisuudet, joilla tiedon pystyy peittämään.
- Jos kaikki tiedot avataan konsulteille, seurauksena voi olla, ettei salkkuun enää viedä kaikkea tietoa. Myös muiden tietojen kuin taloustietojen avoimuus voi muodostaa riskin.
- Yksi mahdollisuus on viedä suunnitellut kustannukset vain kokonaiskustannuksina hankesalkkuun.

Puheenjohtaja Karjalaisen ehdotus: Ei toistaiseksi rajoiteta tietojen näkyvyyttä, mutta selvitetään jälkikäteen lokitietoja tarkastelemalla, miten konsultit ovat hankesalkkua käyttäneet.

- Asiaa on pohdittava vielä uudestaan. Ei välttämättä ole hyvä, että edes kaikki virkamiehet pääsevät katsomaan oman hallinnonalansa ulkopuolisia hankkeita.
- On selvittävä, millaista hankesalkun tietomassaa konsultti toteutuksessaan tarvitsee.
- Käytetäänkö hankesalkkua projektin työkaluna vai välineenä informaation levittämässä? Tämä määrittää sen, että mitä tietoja salkkuun voi viedä.
- On haaste, että avoimuus rajoittaa työntekoa eikä hankesalkkuympäristössä pystytä enää tekemään työtä. Katseluoikeuksien laajuus vaikuttaa keskeisesti siihen, miten hankesalkkua käytetään.

Päätös: JulkICT valmistelee TIETOKEKO:lle uuden ehdotuksen hankesalkun katseluoikeuksista. Asia otetaan uudelleen asia käsittelyyn TIETOKEKO:n seuraavassa kokouksessa.

5) dTEM-toimenpideohjelma

Teollisuusneuvos Sirpa Alitalo, TEM

Digitaalisten palvelujen kehittämisen dTEM-ohjelman esiselvitys valmistui tammikuussa 2019. TEM:in digikypsyyden astetta mitattiin kymmenellä osa-alueella sekä itsearviona että ulkopuolisen arvioijan (Deloitte konsultit) tekemänä. Nämä arviot poikkesivat jonkin verran toisistaan (erit. kyberturvallisuuden, tiedon sekä ohjauksen ja johtamisen osa-alueilla). Arvion pohjalta TEM:issä tehtiin pohja kehittämissuunnitelmalle.

Todettiin, että muutoksen johtamisen ja toimintatapojen uudistamisen täytyy lähteä virastoista. Virastot laativat vuoden loppuun mennessä digikyvykkyyden kehittämisohjelman. dTEM-ohjelman toteutumista seurataan ja siitä raportoidaan osana TEM:in hallinnonalan virastojen ja laitosten tulosohjausprosessia sekä johtamissopimusten arviointimenettelyä.

dTEM-ohjelmassa on määritelty hallinnonalan yhteinen visio ja tavoitteet digitalisaatiolle sekä kehittämistoimenpiteet ja tiekartta niiden saavuttamiseksi. Digikehittäminen kytketään jatkossa tiiviiksi osaksi koko TEM:n hallinnonalan tulosohejausta ja -johtamista.

Keskustelu:

- Olisi hyödyllistä tehdä digikehittämisessä yhteistyötä hallinnonalojen virastojen kesken (tiedon, ideoiden ja kokemusten jakoa). Tämä ajatus on nostettu esille myös STM:n hallinnonalalla.
- Nyt kaikki hallinnonalat tekevät omaa kokonaisuuttaan. Tulisi pohtia, miten digisuunnitelmia saataisiin vedettyä yhteen eri hallinnonalojen välillä.
- Mikä on ministeriön rooli digikehityksessä? On epäselvää, miten tiukasti kehitystä tulisi ohjata.

Päätös: Merkittiin dTEM-ohjelmasta saadut kokemukset tiedoksi ja evästyksiksi muille hallinnonaloille.

6) Hallitusohjelman toimeenpano

ICT-johtaja Anna-Maija Karjalainen

Anna-Maija Karjalainen kertoi hallitusohjelman rahoituksen tilanteesta TIETOKEKO:lle. Vuonna 2020 hallitus panostaa 46 miljoonaa euroa digitalisaation edistämisen kokonaisuuteen. VM päättää rahoituksen tarkemmasta kohdentumisesta eri hankkeille.

Keskustelu:

- Hallinnonalojen kannalta sisällöt ovat tärkeitä. Erityisesti infrapalveluihin toivottaisiin rahoitusta, sillä tällä hetkellä ne eivät kehity samaan tahtiin kuin muut palvelut.
- Yhteiset tarpeet ja yhteentoimivuus – asiat eivät rajoitu vain yhteen ministeriöön, vaan ulottuvat esimerkiksi kuntasektorille, mikä hankaloittaa tilanteen hallintaa. Ei myöskään ole järkevää, että rahoituksen saamisessa nojataan vain yksittäisten hallinnonalojen neuvottelukykyyneen.

Päätös: Merkittiin keskustelu tiedoksi.

8) Muut asiat

EU:n aloite kvanttiviestintä -infrastruktuurista (EU initiative on Quantum Communication Infrastructure)

Tapio Aaltonen kertoi EU:n suunnitelmista koskien kvanttiviestinnän infrastruktuurin luomista Eurooppaan. Asiaa on käsitelty teletyöryhmässä LVM:n edustajan ollessa paikalla. Myös SM:ään on oltu komissiosta yhteydessä.

Kansallinen vastuuministeriö on vielä nimeämättä. Tapio Aaltonen kutsuu LVM:n ja VM:n edustajat keskustelemaan asiasta SM:n kanssa. Mikäli aihepiiri painottuu enemmän teknologiaan, LVM on luonteva valinta vastuuministeriöksi, mikäli taas palveluihin, VM voisi sopia paremmin.

PSI-direktiivin toimeenpano

Todettiin, että vuoden 2021 budjettivalmistelussa on syytä varautua PSI-direktiivin toimeenpanoon. Asian eteenpäin viemiseksi tarvitaan resursseja. Lisäksi toiminnallinen muutos on suunniteltava ja laadittava juridinen vastaavuustaulukko.

9) Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Anna-Maija Karjalainen päätti kokouksen klo 15:41.

Sihteeri: Jaakko Poikonen, VM

Jakelu: Tietohallinnon kehittämis- ja koordinaatioryhmän jäsenet ja pääsihteeri